

законов.

Как показывает опыт, в следующий тур олимпиады проходят, как правило, только школьники, прошедшие подготовку в астрономическом кружке или в ходе дополнительных занятий с учителем - факультативных или индивидуальных. Однако даже для тех школьников, которые не прошли в следующий тур, участие в олимпиаде является весьма знаковым событием и стимулирует их дальнейший интерес к этому предмету.

Задания на третий (областной) тур являются более сложными. Они также ориентированы на школьную программу, однако требуют отличных знаний по математике и физике. На теоретическом туре предлагаются 5 не связанных друг с другом заданий различной степени трудности и направленности. Они охватывают весь программный материал. На практическом - одна задача, которая требует от школьников умения анализировать данные с использованием справочников, атласов, карт, глобусов, планшетов с фотографиями, спектрограммами.

Анализируя результаты третьего (Областного) тура олимпиады по астрономии учеников школ Донецкой области, которая проводилась в январе 2013г., можно отметить, что высоких результатов показали именно те участники, при подготовке которых выдерживались принципы, изложенные в данной работе.

ПРИРОДНИЧО-НАУКОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ У СТРУКТУРІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦЯ-ЕКОЛОГА

*Г.А. Білецька
м. Хмельницький, Україна
В.В. Басіста
м. Вінниця, Україна*

Сьогодні, в рамках переходу системи вищої професійної освіти на компетентнісний підхід, основним освітнім результатом підготовки фахівця вважається професійна компетентність. Різні аспекти формування професійної компетентності фахівців розглядаються у працях Н.М. Бібік, Р.С. Гуревича, Е.Ф. Зеєра, О.І. Локшиної, А.К. Маркової, Г.А. Папуткової, Л.І. Парашенко, В.А. Петрук, Т.А. Петухової, О.І. Пометун, С.А. Ракова, О.Я. Савченко, С.Е. Трубачової, О.В. Овчарук, О.В. Шестопалюка та ін.

Реалізації компетентного підходу у підготовці фахівців-екологів у вищих навчальних закладах присвячене дисертаційне дослідження Г.А. Папуткової, яка визначає професійну екологічну компетентність як інтегральну характеристику фахівця, що відображає його здатність і готовність до мобільної, оперативної й ефективної реалізації у професійній діяльності екологічних знань і досвіду на основі екологічно-доцільних ціннісно-мотиваційних установок, універсальних здібностей та особистісних якостей, що забезпечують соціально-, екологічно- і професійно-доцільну поведінку [2, с. 8].

У дослідженні під професійною компетентністю фахівця еколога ми розуміємо інтегральну якість особистості, що характеризує володіння ключовими і професійними компетенціями, і відображає такі якості фахівця як самостійність, відповідальність, прагнення до оволодіння новою інформацією для успішного вирішення професійних завдань, готовність навчатися протягом усього життя, змінюватись і пристосовуватись до потреб ринку праці.

На думку С.Є. Старостіної, необхідність проектування результатів освоєння освітньої програми як володіння компетенціями актуалізує питання про сучасне розуміння (переосмислення) ролі і значення природно-наукової освіти, яка як частина професійної освіти забезпечує формування якостей особистості фахівця, які визначаються фундаментальною складовою освіти, впливають на готовність студента до засвоєння дисциплін професійної підготовки [3, с. 17].

Значну роль природничо-наукових дисциплін у підготовці майбутнього фахівця, а відтак у формуванні професійної компетентності, відзначають також А.В. Антоненць,

Н.М. Двulichанська, С.О. Касярум, Л.В. Моторна, З.О. Скрипко, П.В. Станкевич та ін.

У системі професійної екологічної освіти природничо-наукова підготовка реалізується через природничо-наукові дисципліни, які входять у цикл дисциплін математичної і природничо-наукової підготовки. Згідно освітньо-професійної програми бакалавра напряму підготовки «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» (2011 р.), до природничо-наукових дисциплін відносяться «Фізика», «Хімія з основами біогеохімії», «Геологія з основами геоморфології», «Гідрологія», «Метеорологія і кліматологія», «Ґрунтознавство». Дисципліна «Біологія» входить у цикл професійної і практичної підготовки. На нашу думку, її доцільно було б віднести до природничо-наукових дисциплін, оскільки біологія є фундаментальною природничою наукою, наукові закономірності і факти якої значною мірою визначають зміст природничо-наукової підготовки майбутніх екологів.

Природничо-наукові дисципліни забезпечують оволодіння студентами-екологами загальнонауковими компетенціями. Освітньо-кваліфікаційна характеристика бакалавра напряму підготовки «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» передбачає оволодіння такими загальнонауковими компетенціями:

- базові знання фундаментальних розділів фізики в обсязі, необхідному для засвоєння професійних дисциплін;
- базові знання хімії та біогеохімії в обсязі, необхідному для вивчення професійних дисциплін та для використання в обраній професії;
- базові знання з геології та геоморфології в обсязі, необхідному для вивчення професійних дисциплін та для використання в обраній професії;
- базові знання з гідрології для раціонального і комплексного використання водних ресурсів, вирішення екологічних проблем водокористування;
- базові знання про склад і будову атмосфери, закономірності формування погоди і клімату, їх вплив на стан довкілля;
- базові знання про морфологічні ознаки ґрунту, про вплив екологічних факторів на процеси ґрунтоутворення;
- базові знання фундаментальних розділів біології в обсязі, необхідному для вивчення професійних дисциплін та для використання в обраній професії.

Загальнонаукові компетенції є фундаментальними природничо-науковими компетенціями, які С.О. Касярум визначає як «базові знання з природничо-наукових дисциплін в обсязі, необхідному для ефективного освоєння загально-професійних дисциплін; здатність застосовувати базові знання з фундаментальних природничо-наукових дисциплін для вирішення професійних задач; здатність оцінювати базові знання для оволодіння професійно-орієнтованих дисциплін; здатність використовувати здобуті уміння з природничо-наукових дисциплін у процесі оволодіння циклу професійно-орієнтованих дисциплін» [1, с. 143].

Необхідність аналізу природничо-наукових компетенцій визначається, насамперед, не розробленістю компетентнісно-орієнтованих технологій викладання природничо-наукових дисциплін у вищих навчальних закладах. В процесі вивчення дисциплін циклу професійної і практичної підготовки, відбувається заміщення знань, отриманих при вивченні природничо-наукових дисциплін, що перешкоджає розумінню природознавства як фундаментальної основи професійної компетентності, усвідомленню його культурної та соціальної значущості. Крім того, володіння природничо-науковими компетенціями характеризує природничо-наукову компетентність майбутнього еколога.

На нашу думку, природничо-наукова компетентність є інтегральною характеристикою якостей фахівця-еколога, що відображає його рівень фундаментальних природничо-наукових знань, природничо-науковий світогляд, екологічно-доцільні ціннісні орієнтації, досвід пізнавальної та практичної діяльності, які достатні для здійснення професійної діяльності.

Таким чином, одним з основних напрямків удосконалення процесу підготовки фахівців-екологів є реалізація компетентно-орієнтованої освіти, яка сприяє розвитку таких

здібностей особистості, як навчання протягом усього трудового життя, адаптація до швидких змін у соціальній сфері, постійне підвищення професійних компетенцій. Забезпеченню необхідного рівня професійної компетентності майбутнього еколога, на нашу думку, буде сприяти удосконалення природничо-наукової підготовки, результатом якої буде природничо-наукова компетентність.

Література

1. Касярум С.О. Базові знання з природничо-наукових дисциплін як основа для професійної підготовки майбутніх фахівців інженерного профілю у вищій технічній школі / С.О. Касярум // Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. – Випуск 165. – Серія «Педагогічні науки», 2011. – С. 141-144.

2. Папуткова Г.А. Компетентностно-ориентированное профессиональное экологическое образование студентов в ВУЗе : автореф. дис. на соиск. уч. степени докт. пед. наук : спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / Г.А. Папуткова. – Нижний Новгород, 2008. – 51 с.

3. Старостина С.Є. Естественнонаучное образование студентов гуманитарных направлений подготовки в условиях интеграции научного знания : автореф. дис. на соиск. уч. степени докт. пед. наук : спец. 13.00.02. «Теория и методика обучения и воспитания (естествознание)» / С.Є. Старостина. – Чита, 2011. – 42 с.

АКТИВІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ ЗАСОБАМИ ОЦІНЮВАННЯ

*О.О. Біляковська
м. Львів, Україна*

Активізація навчально-пізнавальної діяльності школярів є однією з актуальних проблем сучасної педагогічної науки. Одним із важливих чинників підвищення ефективності навчально-пізнавальної діяльності учнів є оцінювання результатів їхньої успішності.

Навчання має базуватися на зацікавленості й активності школяра. А тому головне завдання вчителя – домогтися того, щоби кожний урок сприяв розвитку пізнавальної активності учнів. Вияв активності у процесі навчання пов'язаний із пізнанням учнями світу. Видатний педагог В. Сухомлинський вважав, що навчальний процес у сучасній школі повинен розвивати всемогутню радість пізнання. Коли дитина зацікавиться навчальним матеріалом, тоді у неї виникне природне бажання дізнатися про нього більше. Ефективне навчання неможливе без пошуків шляхів активізації пізнавальної діяльності школярів, адже учні мають засвоїти не лише певну суму знань, а й навчитися порівнювати, аналізувати, спостерігати, виявляти взаємозв'язок між поняттями й явищами, міркувати. Саме тому в багатьох психолого-педагогічних дослідженнях наголошується саме на пізнавальній активності, яка є основою пізнавальної діяльності. А. Гебос зазначає, що активізація діяльності керує процесом функціонування та розвитку пізнавальної активності учнів під час навчання та самонавчання [1, с. 85].

Ознаками пізнавальної активності учня у процесі навчання є:

- питання, які він ставить учителю та однокласникам;
- схильність до аналізу помилок, критичність;
- творче застосування здобутих знань;
- участь у колективній роботі класу (доповнення відповідей товаришів, бажання висловити власну точку зору тощо);
- прагнення дізнатись причини та наслідки явищ;
- самоконтроль, самооцінка, аналіз власних пізнавальних та практичних дій.

Незаперечним є факт, що успіх будь-якої діяльності залежить від її мотивації. Одним із видів внутрішньої мотивації школяра, за дослідженнями психологів, є орієнтація на оцінку, тобто зацікавленість учня в одержанні за свої знання хорошої оцінки. Саме тому, оцінювання результатів успішності навчальної діяльності є одним із чинників розвитку